

Településképi Arculati Kézikönyv

Tartalomjegyzék

1 Bevezető

2 Pilismarót településtörténete

3 Örökségvédelem

4 Településképi szempontból meghatározó területek

- 4.1. Falusias családiházak karakter
- 4.2. Falusias kertvárosi karakter
- 4.3. Településközponti karakter
- 4.4. Gazdasági karakterű terület
- 4.5. Táji – természeti karakter
- 4.6. Mezőgazdasági karakterű (nem beépíthető) terület
- 4.7. Üdülőtérületi karakter

5 Reklámok, egyéb műszaki berendezések

6 Jó példák

7 Zárószó

■ Bevezető

A település történeti értékeinek hordozói: a telkek és utcák hálózata; a beépített lakóterületek és a nagy zöldterületek; a lakóházak külső-belső formája, a felhasznált építőanyagok, díszítések; a természeti táj és az ember alkotta világ; a gyönyörű pilismaróti Dunapart, vagy a kedves pilisi hegység, völgyek mind-mind Pilismarót egyedi ismertetőjegyei.

A településképi arculati kézikönyv és az erre alapuló településképi rendelet azokat a védelmi elveket ülteti át a gyakorlatba, amit betartva értékeinket megőrizhetjük az utánunk jövőknek. Magyarországon az örökségvédelem a helyi közösségek feladata, ám minden terv, védelmi stratégia annyit ér, amennyit a helyben lakók megvalósítanak belőle.

Éppen ezért fontos, hogy minél több helyi lakos vegyen részt Pilismarót építészeti és természeti értékeinek megőrzésében, alakításában, mert csak így biztosítható a hosszú távú védelem és fejlődés.

2 Pilismarót településtörténete

Pilismarót két nagy történelmi múltú település Esztergom és Visegrád között a Pilisi hegyek lábánál a Dunától 2,5 km-re helyezkedik el. A település a régészeti kutatások tanúsága szerint a középkori falvakhoz viszonyítva nagyobb település lehetett: Alsó-Marótból és Felső-Marótból állt. A két településrészt a Kishegy választotta el egymástól. Felső-Marót a Malom-patak mentén húzódott. Alsó-Maróthoz tartozhatott a Pángorok, Nagy- és Kis-Hábod egy része. Lakossága valószínűleg nagyobb lélekszámú volt, mint az átlagos középkori falvaké. Marótnak két patakja is van, melyek a korábbi évszázadokban malmot is forgattak - a Malom-patak név is erre utal. A falu az erdő közvetlen közelében helyezkedett el, tüzelőt, szerszám- és épületefát, élelmet, és ha kellett rejtekhelyet biztosított a lakosságnak.

A település neve az egyik feltevés szerint, a morva ember jelentésű Moravec személynévből keletkezett, a másik szerint a helynév előzménye a magyar nyelvemlékbeli „marót-morva” népnév, mely az ógermán Marvold vagy Marolt nevének egyszerű variánsa. A község első írásos említése (Maraut) a dömösi prépostság oklevelében található, melyet 1138-ban II. Béla király adott ki. A 19. században használatos volt a Maroth, Pilis-Maróth, Pilis Marót, Duna-Marót elnevezés egyaránt.

A település területén a hegylábánál már a késő-őskőkorból is laktak a kisebb telepnyomok és szórványleletek tanúsága szerint. A Dunapart mellett közvetlenül kerültek elő az első földművesek újkőkori településeire utaló leletek; a hegyláb és a Dunapart közötti területen pedig több helyen is a késő-rézkor ún. Pécel-Bádeni kultúra népességéhez tartozó emberek nyomaira bukkantak; majd a késő-bronzkor, valamint a késő-vaskor során szintén a hegyláb és a Duna-part közötti területen letelepülő emberek települései lehettek; a Hosszúhegy kőszancit többen őskorinak vélik. A hegyek, völgyek növényzete, állatvilága, a Duna és a patakok a gyűjtögető, vadászó, halászó életmódú ősember számára táplálékot és ivóvizet nyújtottak, talaja kezdetleges eszközökkel is alkalmas volt a földművelésre. Völgyei, barlangjai, hasadécai védelmet biztosítottak az időjárás viszontagságai ellen az itt élő embercsoportoknak. Az őskorból, a fémkorszakokból és a római korból is találtak tárgyi emlékeket, de előkerültek leletek a honfoglalás korából és a középkori Marót településről is. A késő vaskorban (i.e. IV. sz.) nyugat felől keltak telepedtek be a Dunántúlra. A kelta megtelepedés korszakhatárának tekinthető: kultúrájuk jelentősen előmozdította a fejlődést, ettől az időtől általános a korongolt edények, a vasfegyverek és eszközök használata, később pedig a pénzforgalom megjelenése is.

Pannonia provincia, a mai Dunántúl területén, a Dráva-Száva között és Ausztria keleti vidékein helyezkedett el, és Augustus császár kezdte meghódítani. A leigázott illír-pannon-kelta lakosság kultúrája és hagyományai az ide érkezett római telepések, hivatalnokok és katonák kultúrájával fokozatosan összekeveredett és elrómaiasodott. A rómaiak máig tartó nyomokat hagytak a dunántúli területen, így Pilismaróton is. A birodalom határa a Duna vonala volt. A folyó mentén fokozatosan kiépítették határvédelmi rendszerüket, az úgynevezett limes vonalat. Ennek a rendszernek része volt a pilismaróti kishegyi, a hideglelős - keresztí erődítmény, a Homoki-szőlőkben lévő kiserőd és a Duna-parti 8 őrtorony.

Rekonstruált római őrtorony (a Római Limes más helyszínén) a pannóniai Limes vonalán, melyhez hasonló őrtornyok álltak a Duna mentén Pilismarót közelében is.

A római uralom utáni századokban a hunok gyors előnyomulása Kelet- és Közép-Európában a környező népcsoportok jelentős mozgását idézte elő. A keletről érkezett avarok két hullámban foglalták el a Kárpát-medencét. E viharos, népmozgásokkal terhes időszakban a Dunántúlon szlávok, morvák is éltek, erre több szláv eredetű helynevünk utal. (pl.: Visegrád / felső vár; Marót / morvák régi magyar neve) 895-ben a kései népvándorlás egyik hullámaként foglalták el a magyarok a Kárpát-medence keleti, középső részeit, 900-ra fokozatosan megszállták a Dunántúlt és a morvák felvidéki területeit is. Pilis a honfoglalástól kezdve fejedelmi, később királyi birtok volt. Pilis és környékének jelentősége akkor növekedett meg igazán, amikor Géza fejedelem állandó székhelyéül Esztergomot tette meg. Ez a vidék a tatárjárásig az ország legsűrűbben lakott területe volt.

A tatárjárás után 1260-ban Mária királyné a bencések Visegrádi Szent András monostorának adományozta Marótot a hozzá tartozó jobbágy-földekkel együtt. A település a bencések birtoka volt 1493-ig, amikor Ulászló király a pálos szerzetesrendnek adományozta más pilisi birtokkal együtt. A szerzetesrend 1786-ig, II. József által történt felosztásáig tudhatta magáénak a falut, mely ezt követően a Pilisszentléleket, Mogyorósbányát, Csolnokot és Kirvát (ma Máriahalom) magában foglaló birtok központja lett.

A birtok centruma az uradalmi udvarház, vagy ahogy a marótiak nevezték a "major" volt. A mostani katolikus templommal szemben, a patak mellett hosszan terült el. Kő- és téglakerítéssel volt körülvéve. A kerítésfal

kisebb maradványa még ma is látható. A majorban uradalmi épületek voltak: tiszttartói lakás és tartozékai, hajdú és cselédlakások, istálló, ólak, pajta, gabonaraktárak, vermek, kamrák, pince, aszaló, pálinkafőző, kocsiszín, csűr. A terület további részében kert volt gyümölcsfákkal. Az uradalmi épületek között sorolják föl még a katolikus parókiát, mely 3 szobás, kocsiszínnel, istállóval, kerttel. Volt egy régi vendégfogadója, melyben az erdész lakott, aki az egész uradalom erdőit felügyelte.

A középkori Marót emlékei a település belterületétől DK-re figyelhetőek meg, melynek temploma a Pángor-dombon állt. A faluhoz tartozó malom állt a Malom-patak partján, ahol a források szerint egy középkori körtemplom állhatott, melyet a török korban mecsetként használtak.

Marót a török uralom alatt hódoltsági terület volt. A pálosok elmenekültek, az életben maradt jobbágyok két fele adóztak, a töröknek és a Nyitra megyében élő pálosoknak is. A 150 éves török uralom alatt többször elpusztult a falu. A lakosság szívós élni akarása bizonyítja, hogy bár kevesen maradtak, mindig újjáépült a falu egy része. A török kiűzése után a pálosok visszatértek és a Felvidékről hozott jobbágyokat telepítettek a pusztán maradt telkekre. Ekkortól egyre több földet műveltek és sok szőlőt telepítettek az itt élők. A falu határának nagy része hegyes, erdős volt, ezért a gabonatermelő földeket irtással növelték. Számos dűlőnév utal erre a tényre. A gyümölcsösök, szilvások már a XVIII. századi úrbéri iratokban is szerepeltek, később a XIX. század első felében gesztenyésévé vált híressé. A szilvát nagy mennyiségben szállították Pestre lovas kocsival, vagy a dömösi hajóállomásra a kofahajóval. A szőlő- és bortermelésben már a XIX. sz. első felétől jelentős szerepet játszott a basaharci, valamint a török időkben elpusztult, Bitócz faluról nevezett településrész. A jobbágyfelszabadítás befejezését a szabadságharc bukása megakadályozta. Az úrbérrendezésre 1856-60-as években került sor.

Pilis-Maróth „nagyközség” státuszt nyert 1871-ben, ami azt jelentette, hogy a közigazgatási teendőket saját anyagi erejéből tudta biztosítani, a jegyzőt és a hivatali fenn tudta tartani, és nem kellett társulnia más községek körjegyzőségéhez.

A lakosság száma Fényes Elek 1851-es adatai szerint 1733 fő, a lakóházak száma az 1852-es telekkönyvi jegyzőkönyvben 264 volt. 1880-ban magyar anyanyelvű 1581, német 15, tót 13, egyéb 3. ír, olvas 942. Basaharcon 157 fő, Szekrényhegyen 7 fő lakott. A lélekszám-növekedés oka természetes szaporodás és főleg bevándorlás volt. A letelepedést a képviselő-testület engedélyezte díj ellenében. Házak épültek tovább az országút mentén, a Kis utcában, a Kert alatt, a Kis-hegy alján, a Hábódon, a Református-dombon. 1852-ben 264 lakóház volt, melyben 1733 személy lakott - átlagban 6,5 fő házanként. 1910-ben 417 a lakóházban 2031 fő élt, egy házra 4,8 fő jutott.

Pilismarót nevét 1906-ban törzskönyvezték.

Szekrényhegy az uradalom juhásztanyájaként került a helységnévtárakba.

Basaharcon („Basarc”-nak is nevezik) a XIX. században kisebb uradalmi major, présház, pince, erdőszlak, csárda, uradalmi tégláégető kemence, szárító szín volt. A falu és a környék munkásain kívül dolgoztak itt az Alföldről toborzott idénymunkások is, akik közül többen családotul jöttek ide. Általában 300-350, az építőipar fellendülése idején 600 - 1000 munkás is dolgozott a gyárban és a részvénytársaság által bérelt kőbányákban.

Korábban az utak mentén a házak egyenetlenül épültek, az egyik beljebb, a másik kiljebb. A XIX. század utolsó évtizedeiben új ház építések már igazodni kellett a többi ház vonalához. A megalakult Szépítészeti Bizottság közreműködésével felszámolták a házak előtti korlátokat, melyeket a csorda miatt helyeztek el; feltöltötték a járdákat, és patakkővel való kikövezésre, járdaszegély készítésre szólították fel a lakosságot. Példamutatásul a községháza és a jegyzőlak előtt kiköveztették a járdát.

A községházát az 1880-as évtizedben átépítették, bővítették. Kialakítottak egy előszobát, jegyzői irodát, tanácstermet és egy bírói szobát, meghagyták a börtönkamrát. (A községháza legutóbbi felújítása 2014-ben történt meg.)

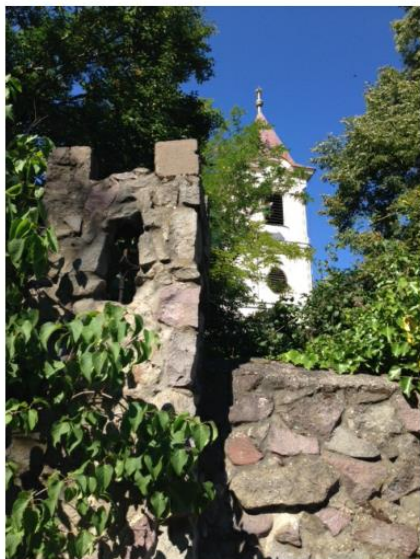

A jegyzőlakot is felújították, nagyobbították a hozzá tartozó gazdasági épületekkel együtt.

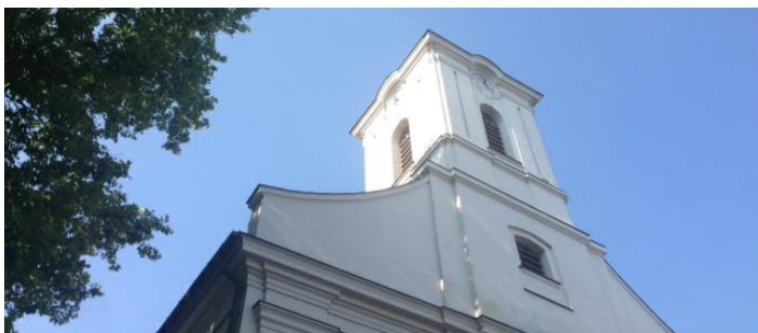

Az 1850-es évek végén, 1860 körül épült meg a **Heckenast-kastély és díszparkja.**

A két templomot többször is renoválták. Az 1825-26-ban készült toronyórát 1899-ben a község költségén felújították. Az órásmesterrel kötött szerződésben azt is kikötötték, hogy „az óramutatókat arany festéssel - nem tűzaranyozással - vonja be”. Az 1900-as évek elején bontották le azt a kápolnát, mely a mai Kálvária-kertben állt.

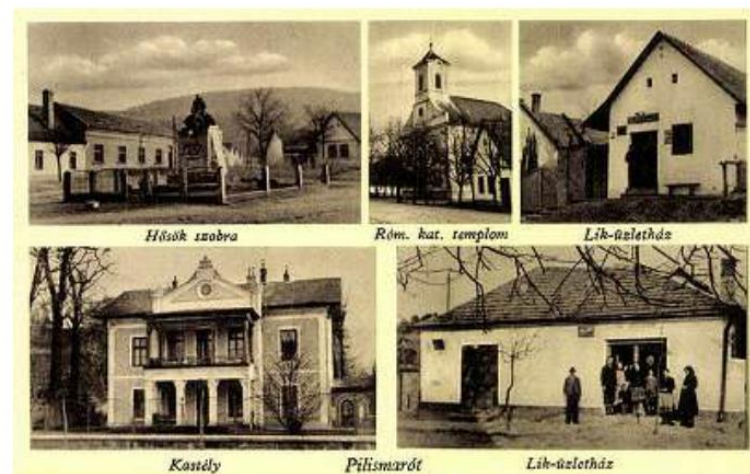

1887-ben a képviselő-testület engedélyével az izraeliták temetőhelyet létesíthettek a majorkert vége és a patak közötti területen. A katolikus temetőben 1884-ben halottaskamra készült, ebben helyezték el a Dunából kifogott ismeretlen holttesteket, amíg a tisztiorvos meg nem vizsgálta. Tűzoltóbódét is létesítettek a patak és a major közötti „Akácásban”, majd 1900-ban ehelyett jóval nagyobb tűzoltószertárat építettek a mai „Nagyhíd” mellé. Hosszas halogatás után 1888-ra készült el a közvágóhíd és kútja az izraelita temető mellett.

1903-ban utcai közvilágítást létesítettek, a Nagyhídhöz 2 utcai petróleum lámpát helyeztek el faoszlopokra. A főút vonal képehez a XX. század elején már a telefonpóznák is hozzátartoztak. A technikai haladás az uradalmi vízimalmok sorsát is megpecsételte. Először az alsómalmot szüntették meg, mely a majorkert Dömös felőli sarkánál üzemelt úgy, hogy csatornán kapta a vizet a patakból. A falu közepén, a két patak összefolyásánál volt a középső malom. Rossz állapota miatt ezt is megszüntették. Egy ideig még örült a Malom-völgy elején a „felső”, másképpen „kettős malom” és távolabb, a völgyben a „Mózer-malom”. Később ezeket is fölszámolták. **Zebegénnyel szemben a maróti part** az 1850-es évektől az úri közönség és Heckenast társaságának kedvelt kiránduló- és strandoló helye volt. Az 1880-as években a fővárosi tisztviselők, kispolgárok tömegesen fedezték fel a Dunakanyar és Pilismarót természeti szépségeit. Vasúton Zebegénybe, onnan pedig réven át

érkeztek a maróti part kellemes fürdőhelyére. A turisták kedvelt kirándulóhelye lett a szép erdőség is, melyben a Kárpát Turista Egyesület 1890-ben avatta fel a **Hoffman-kunyhót** menedékháznak.

Az 1900-as népszámlálás szerint „közszolgálatos, szabad foglalkozású és tisztviselő” eltartott családtagjaikkal együtt 42 fő volt. Ide tartoztak az uradalom vezetői, a községi értelmiség (jegyző, orvos, segédjegyző), a lelkészek, felekezeti tanítók, továbbá a téglagyár vezető tisztviselői (igazgató, mérnök, gyártásvezető, pénztárnok) és a helyben lakó uradalmi föld- és bányabérlők. Módos gazdák 6-8 fő volt, akik 20-45 holdnyi földön gazdálkodtak. A 12-18 holdasok, azaz a középbirtokosok száma 25-30 között változott. Kisbirtokosok az 1910-es népszámlálás szerint „10 holdon aluli gazdálkodó” a községben 148 volt. Zsellérek tették ki a lakosság zömét. Zsellérnek számítottak azok, akiknek kevéske szántóföldjük vagy csak szőlőjük volt. A kiskereskedők között több zsidó család volt, akik szatócsboltot, vegyeskereskedést, kocsmát, pálinkakimérést, mészárszéket nyitottak, vagy fával, terménnyel, gyümölccsel kereskedtek. Iparosok is voltak közöttük. Az 1900-as évek elején 6 kovács, 1 lakatos, 3 gépész, 3 asztalos, 5 szabó, 10 cipész, illetve csizmadia, 2 pék, 5 mészáros, 4 kőműves, 4 ács, 10 vendéglős volt a községben. A XIX. század első felében kendert is termelt a lakosság, és több paraszt takács, vászonszövő dolgozott a községben. Teljesen nincstelenek, agrárproletárok nagy számban éltek a községben. Voltak közöttük erdészeti munkások: csemetekerti dolgozók, favágók, bányafát, vasúti talpfát faragók, cserhántolók. 1900-ban 99 férfi napszámot, 46

mezőgazdasági cselédet, 27 házi cselédet írtak össze. Az 1890-es években az építőipar föllendülése miatt többen a kőbányákban követ törtek, vagy a téglagyárban dolgoztak.

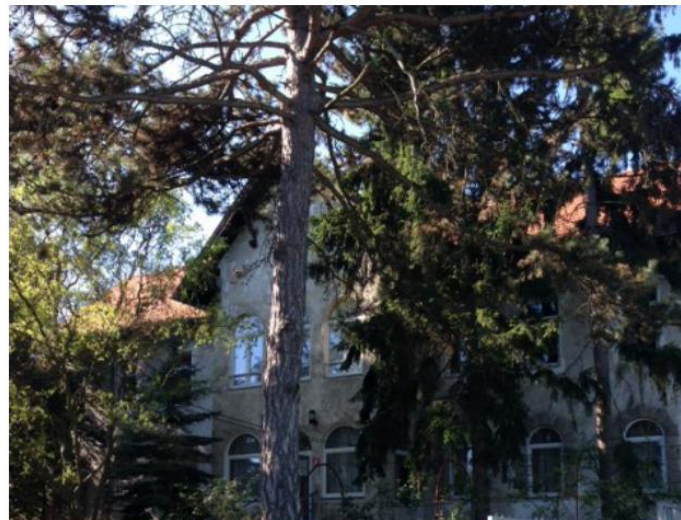
1900-ban a faluból 55 munkás foglalkozott téglagyártással, 37 a kőbányában dolgozott. Letelepült cigány családok továbbra is éltek a faluban a „Csapás út” mellett apró kis putrikban laktak, beilleszkedtek a falu életébe. A férfiak leginkább muzsikusként voltak, de akadt közöttük néhány szegkovács, teknővájó, faedény faragó. A belügyminisztérium, a megye a haladás, a modernizálódás érdekében több dolog megvalósítását szinte kötelezően előírta a községnek, például létesítsenek gazdasági ismétlő iskolát, építsenek vágóhidat, tűzoltószertárat és községi kórházat járványok esetére a betegek elkülönítése céljából. A XIX. század második felében 153 új házat építettek a község területén, ezen kívül sok régi házat felújítottak, megnagyobbítottak. Az 1900-as összeírás szerint a 397 lakóházból 47 kőből, téglából épült, 262 háznak kő volt az alapja és vályogtégla a fala. Teljesen vályogból, sárból készült 87 ház. A lakóházak tetőzete túlnyomóan „zsúp”, azaz rozs szalma volt - 285 ház -, cserép, pala, bádoggal tetőzetű 84 darab, faszindely, deszka teteje 28 háznak volt. Ugyanakkor laktak a „Református-dombon” pince-, barlanglakásokban is. Néhány nincstelen a löszpartba vájt üregben, összetakolt putriban húzta meg magát a képviselő-testület engedélyével.

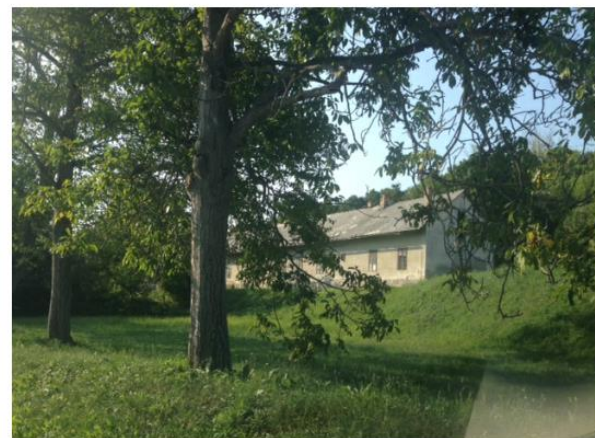
A községben az országutat többször javították, feltöltötték az ideiglenes vízfolyások megszüntetése végett. A legjelentősebb korszerűsítést, feltöltést, útvonal egyenesítést az 1930-as évek közepén végezték. A feltöltések miatt néhány régi ház ablaka az úttesttel egy szintbe került, ez helyenként még ma is látható. Az országút két oldalán vízelvezető árkokat létesítettek, melyeket a háztulajdonosoknak rendszeresen tisztítani kellett. A kapuk elé fahidakat építettek. A községben a patakot előbb két, majd három helyen is szélesebb fahíd és gyaloghíd ívelte át. A „Nagy- híd” 1894-ben vaselemekkel átépítették.

A községi utak mentén eleinte gemes, majd kerekas közkutak voltak, a falu növekedése miatt újabbakat is létesítettek. A falu végén helységnévtáblát helyeztek el még az 1860-as években. Eleinte hivatalosan utcanevék nem voltak, csak a házakat számozták meg. A lakosság azonban nevet adott egyes utcáknak: Kis utca, Nemes utca, „Esztergomi út”, Váci út, Dunai út, Új sor. „1900 végén népszámlálás lesz. A házakat is megszámozzák, ezért utcanév- és házszám táblákkal kell ellátni azokat. Az előjáróság megrendeli és kifizeti, a Szépészeti Bizottság gondoskodik azok kiszögezésének módjáról.” – így határozott a képviselő testület. Az országút mentén nemcsak vízelvezető árkot ásott a megye, hanem 1900-ban az út szélére eperfákat telepítettek. E korszakban került sor a malom-völgyi erdei út és hídjainak jobb minőségű kiépítésére, meghosszabbítására is. A lázkereszti bánya közelében 2 újabb, kisebb kőbányát nyitottak, és hozzá utat létesítettek. Több ideiglenes vízfolyás, árok volt a határban a hólé, a záporosók vizének elvezetésére. Ilyen árok volt a bánomi, a diós-árok, a Pál rétje-toroki, sőt a községben a felső faluvégén és a felső iskola melletti árok is. A Duna-parton kikötő eddig a Csapás út végén, a fadeponál és a lázkereszti kőbányánál volt. Időközben azonban kiépült a téglagyári uszályrakodó, és 1906-ban újabb szabad kikötő helyeket jelöltek ki. Az 1900-as években épült fel a védgát a basaharci és „Tagi földek” védelmére.

A téglagyár a kiegyezést követő évtizedekben fellendülő építőiparnak köszönhető, mivel a nagy építkezések miatt jó haszonnal kecsegtetett a téгла- és cserépgyártás; kelendő volt a kifaragott építőkö, útépitéshez a kockakő, de még a kőtörmelék is az út- és vasútépitések miatt. A homok és a sóder is jól értékesíthető volt. Mindezek az anyagok bővében voltak a község határában. A létrejött részvénytársaság nagyszabású fejlesztésbe kezdett Basaharcon: két kemencét és szárítókat építettek, az anyagok helyszíni szállítására iparvágányt rakattak le. A termelés ugrásszerűen megnövekedett annak ellenére, hogy a téglafomálás ekkor még kézi erővel történt. 1894-ben már 15,1 millió, egy év múlva 17,8 millió téglát gyártottak, melyet jó áron el is tudták adni. A téglát uszályokkal olcsón szállították rendeltetési helyére. A fellendülés éveiben a gyárban és a közeli bérelt kőbányákban 600-1000 idénymunkás is dolgozott. Szép igazgatósági épületet, valamint szálláshelyet, lakásokat építettek az ideszegődött alföldi munkáscsaládoknak Kocsma, bolt, mészárszék is létesült a telepen. A részvénytársaság költségén a '90-es évek második felétől óvodát, 1908-tól iskolát is működtettek néhány évig. A községnek hasznos volt a gyorsan felvirágzó gyár működése elsősorban a munkalehetőség miatt, A tervezett községi „kórház” építésére 10.000 db téglát adományozott, szabályoztatta a basaharci patak medrét, és a bérbevett földek és a telep védelmére a községgel együtt védgátat építettek.

1907-től a falitégla mellett új termékeket is kezdtek gyártani: „minden színben pillértégla, zománc-tégla és zománc-lapot”. 1914 márciusában tűz ütött ki a gyár zománcégető telepén. A telepet, a gépeket és a nagymennyiségű készárukat teljesen elpusztította. 1942-ben szűnt meg az István Tégla Gyár Rt. Az utód egy kemencével üzemelt 1944 végéig. A II. világháború alatt és utána egyre jobban lepusztult a gyárterület, majd felrobbantották a kemencét, a kéményt, más épületek pedig az enyészet martalékai lettek. Az értékeket széthurcolták, a rengeteg tégla pedig hajókkal a csehekhez szállították jóvátételbe. Ma már csak néhány régi munkás lakóház és az igazgatósági épület áll, melyben öregek szociális otthona működik.

Pilismarót népe évszázadok óta emlékezetében őrizte **Dobozy Mihály** és a török elől 1526-ban ide menekült 20 ezer ember elkeseredett harcát. A hagyomány szerint a „Tóköze” dűlőben 6, később már csak 4 nyárfa jelölte azt a helyszínt, ahol a túlerőben lévő török elől menekülő Dobozy lova összerogyott a kettős teher alatt, és Ilona, a feleség kérésére, Dobozy Mihály leszúrta hitvesét, hogy ne kerülhessen török fogságába, maga pedig utolsó leheletéig

harcolt. Mindazok, akiknek szívügye volt az emlékmű felállítása, meggyőződéssel ragaszkodtak a pilismaróti helyszínhez és az emlékmű felállításához.

A szobor és a feliratos dombormű elkészítésével Pongrácz D. Szigfrid szobrászművészt bízták meg, aki az aradi és debreceni Kossuth-szobrok alkotója is volt. A művész az emlékmű megtervezéséhez Székely Bertalan „Dobozy és hitvese” című festményét vette alapul, és hamarosan elkészült a szoborral.

Dombormű és szöveges tábla is készült hozzá. A képviselő-testület 1914 júniusában határozott arról, hogy a szobrot a templom melletti téren helyezik el, és azt Dobozy térnek nevezik. Leleplezését nagyszabású ünnepély keretében augusztus 9-ére tervezték, ám néhány nap múlva kitört az I. világháború, általános mozgósítást rendeltek el.

Az újság 1914. augusztus 2-án közölte: „A Dobozy Emlékbizottság a háborús időkre való tekintettel az aug. 9-i leleplezést ünnepélyt bizonytalan időre elhalasztotta.” A halasztás tíz évre szólt. A szobrot a tűzoltó szertárba helyezték, és csak 1924-ben állították föl az I. világháború hősi halottainak emléktáblájával együtt.

Heckenast Gusztáv pesti könyvkiadó, könyvkereskedő és nyomdatulajdonos a szabadságharc bukása után, 1851-ben vásárolt területeket és két házat Pilismaróton, ugyanis a Bach-korszakban vidéken zavartalanabban folytathatta a társasági életet, mint Pesten. Az akkori művészvilág igen jelentős tagjai látogattak el vendégségbe a kiadóhoz, többek között Fáy András, Jókai Mór, Vörösmarty Mihály, Vajda János, Zilahy Károly és Bajza József is megfordult a településen.

Heckenast 1860 körül építtette új, romantikus stílusú kúriáját a pesti Vigadót is tervező Feszi Friggyessel. Helyi legendák szerint a villa pincéjében titkos nyomdát rendeztek be, melyben kompromittáló tartalmú könyveket nyomtak. Sajnos a szóbeszédnek nincs sok történelmi alapjuk az épület építési ideje miatt. A kúria az 1880-as évek elején a Zichy nővérekhez került, kiknek halála után a hozzá tartozó díszkerttel együtt a Magyar Katolikus Vallásalap tulajdona lett. 1945 után a Pilisi Erdőgazdaság erdészháznak használta, a pincéjében éveken át Konyorcsik János Munkácsy-díjas szobrászművész állandó kiállítása volt látható. Jelenleg a villa a Pilisi Parkerdő Zrt. tulajdonaként áll teljesen üresen.

A Szépészeti Bizottság 1885-ben alakult meg a képviselő-testület tagjaiból. Célja a falu szebbé, tisztábbá, rendezettebbé tétele volt. Arra törekedtek, hogy mindenki belássa a falu szépítésének, tisztán tartásának fontosságát, és tegyenek is érte. Természetesen mindez nem ment zökkenők nélkül. Bejárták a falut, és jegyzőkönyvbe vették a tennivalókat. Javaslataikat a képviselő-testület elfogadta, és a bíró, az előjárók feladatává tette a lakosság mozgósítását, ki-kinek saját portája körül végezze el a tennivalókat a falu szépítése érdekében. Törekvéseiket eleinte kevesen támogatták, a lakosság eggyel több kötelességet látott ebben, melyet az „urak találtak ki”. A vonakodás, a nemtörődomség, a közömbösség ellenére a faluszépítés ügye azért lassan elmozdult a holtpontról, és végül a többség - kényszerből vagy önként - igyekezett a felhívásoknak eleget tenni, és a „szépészet” javaslataiból sokat megvalósított: A háztulajdonosok a járdáról eltávolították a marhacsorda miatt odahelyezett korlátokat, a fa- és kőrakásokat, a járdát 2 méter szélességben elegyengették, apró kővel, sóderrel leszórták, vagy patakkővel kikövezték, többen járdaszegélyt is készítettek. A bizottság szóvá tette az udvarok rendetlenségét, megkövetelték a trágyadombok szabályos elhelyezését, a járda és az udvar rendszeres takarítását. Aki eleget tett a kéréseknek, annak munkáját beszámították közmunka-kötelezettségébe, aki viszont nem hajtotta végre, annak azt ígérték, hogy az előjáróság

megcsináltatja, és behajtja rajta a költségeket. A Szépészeti Bizottság közreműködött a házzámok, utcanév-táblák kifüggesztési rendjének kialakításában, új házak építésekor, renoválásoknál érvényesítették a hatályos építészeti előírásokat, az utca vonalának egyenesebbé tételét stb. Szerepük volt az „Erzsébet királynő” emlékpark és az utcai lámpák helyének kijelölésében is. **Az utókor számára is látható, hogy a falu arculatának, rendezettségének alakításában rövid idő alatt is sokat el lehet érni, ha vannak, akik az ügyet elkötelezetten szolgálják és támogatják.**

Források:

http://mult-kor.hu/20070423_legifelvetelek_a_limes_kutatasaban

http://www.wikiwand.com/hu/A_r%C3%B3mai_limes_magyarorsz%C3%A1gi_szakasza

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Pilismarot/pages/ptII_005_pilis_maroth_1867.htm

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Pilismar%C3%B3t>

<http://fortepan.hu/>

<https://gallery.hungaricana.hu/en/>

A Dunakanyar - Pilis történeti tája, valamint a középkori királyi birtok és erdőterület kiemelkedő jelentőségű, világörökségi viszonylatban is egyedülállóan megmaradt területéről. A vulkáni eredetű Visegrádi-

hegység a Duna túlsó oldalán fekvő Börzsönnyel együtt része a Dunakanyar festői szépségű tájegységének. Pilis a Dunántúli-középhegység mészkő- és dolomitvonulatának legmagasabban kiemelkedő tagja. E két hegység közötti törésvonal Pomáz, Pilisszentkereszt és Pilisszentlélek vonalában található.

Először a középkori források nevezik az egész területet **Pilis** néven. Kialakulása a magyar államszervezés idejére tehető. A királyi központok, Esztergom és Visegrád épített örökségével együtt a középkor teljes időszakában egységes szervezeti formával és területi elhatárolással rendelkezett, de egységes tájhasználatát, településhálózatát a mai napig megőrizte. A vidék kivételes egységben megőrzött tájképi és művészeti értékei egyedülálló képet nyújtanak a középkori európai királyi rezidenciáról és környezetéről.

Hegyeinek, völgyeinek szépségével, élővilágának gazdagságával pedig kiérdemelte, hogy a Duna–Ipoly Nemzeti Park részeként a legmagasabb szintű természetvédelmi oltalomban részesüljön.

Az egykori királyi birtok és vadászterület a világon szinte egyedülálló módon maradt fent e táj hajdani birtokhatárain belül. Használata jelenleg is túlnyomó részben erdő; a királyi központok várai és palotái, ha romjaikban is, de megtekinthetők; a környező települések történeti magjai nagyrészt épek; a királyi alapítású szerzetesrendi területeken a nagyszerű központi együttesek impozáns maradványai és a hozzájuk tartozó egykori birtoktestek használatukban is rekonstruálhatók. A pilisi terület erdőgazdálkodása fokozott hangsúlyt helyez az erdőterület védelmére.

Eleinte a kiemelt uralkodói tulajdon, később a viszonylag korán alkalmazott tudatos védelem hozzájárult ahhoz, hogy a történeti tájértékek döntő többségükben a középkorig visszamenően háborítatlanul megmaradjanak.

A Dunakanyarban a középkori Királyi Erdő valamennyi eleme együtt megtalálható: a királyi központok (Esztergom, Visegrád), a vadászterület (pilisi erdők), a vadállomány (a középkorban is vadászott gímszarvas, őz és vadkan) és a királyi hához köthető vallási létesítmények (a ciszterci és pálos kolostorok romjai).

A középkori Európában **Királyi Erdő**nek hívták azokat a területi egységeket, amelyek minden esetben egy erdőterület, valamint egy királyi rezidencia vagy rezidenciák együttesét jelentették. A középkori királyi birtokok különleges csoportját alkotó Királyi Erdő fogalma a meroving frank területeken született a kora középkorban. Földrészünk sok száz királyi erdejéből mára alig néhány maradt meg integráns formában.

A “foris est”, vagyis valamin kívül kifejezésből származó latin forestum szóval a középkori Nyugat-Európában olyan területeket jelöltek, amelyek kívül estek a közjogon, mert a király számára, főleg vadászat céljára elkülönített területek voltak. Ezek elsődlegesen azt a célt szolgálták, hogy ellássák vadhússal a királyi udvart, és a királyi családok tagjai személyesen is vadásztak bennük.

E koncepció magyarországi középkori változata volt a kortársak által “silva regalis”-nak mondott terület. Ez a jogi státusz a terület településszerkezetére is kihatással volt. Az erdőterületen belül alig jöttek létre falusias települések, vagy ha kialakultak, akkor az erdő funkciójával összefüggő sajátos települések voltak. A királyi építményeken, vadászházakon kívül más testületek, személyek birtokszerzését teljesen kizárták vagy korlátozták. Kivételt csak bizonyos egyházi intézmények, elsősorban a kolostorok jelentettek.

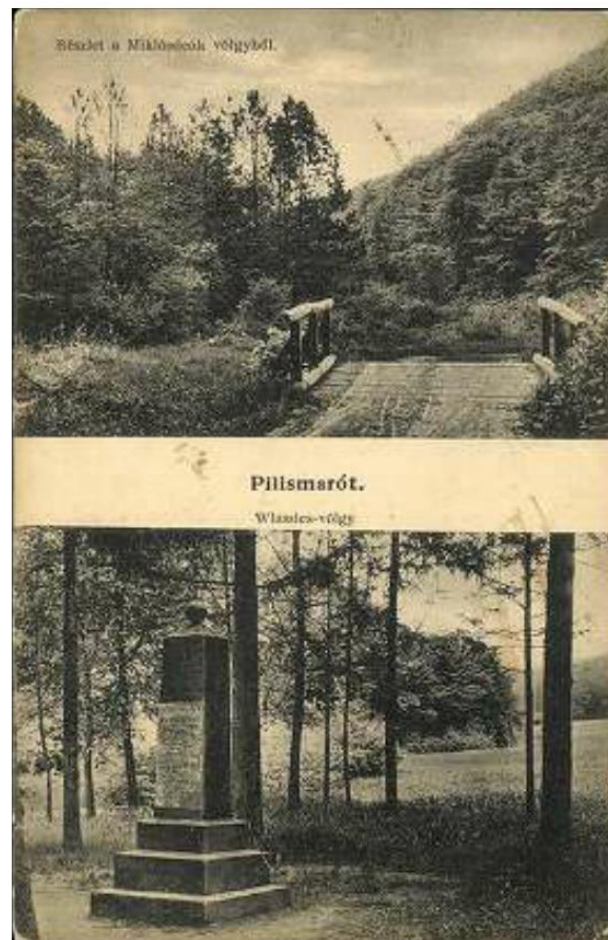
Boldog Özséb, az esztergomi származású kanonok 1250 körül e területen alapította az egyetlen magyar szerzetesrendet, a pálosokét, de megtalálhatók a Pilisben a ciszterci monostorok nyomai, és a Szent Ferenc rend magyarországi első megjelenése is idekötődik. A III. Béla által 1184-ben alapított pilisszentkereszti ciszterci kolostor helyén egykor királyi udvarház állt. Az ásatások során előkerült templom Gertrudis királyné 1230-as években emelt síremlékével, valamint a kolostornégyszög közelében kialakított gazdasági épületek, műhelyek együttese a középkori kolostori gazdálkodás (földművelés, borászat, favágás, tégláégetés, fémolvasztás, kovácmesterség, ötvösség, üvegművesség), mint gazdálkodási egység – lényeges elemei. Az apátság birtokában voltak a Pomáz, Nagykovácsi-pusztán feltárt gazdasági épületek, üveghuta – templommal és a közelében található halastóval, valamint a Holdvilág-árokban előkerült római eredetű kőbánya, magnezit-bánya és olvasztóműhely is. A pálosok három kolostora (Pilisszentlélek, Kesztlőc, Pilisszentlászló) szintén a királyi erdő területén épült és kapott birtokokat a XIII. század második felétől-végétől, helyükön az írott források alapján szintén korábbi királyi vadászházak, udvarházak feltételezhetők. Az I. András idején alapított, 1221 óta bencések által használatba vett visegrádi Szt. András bazilita kolostort is a pálosok kapták meg 1493-ban.

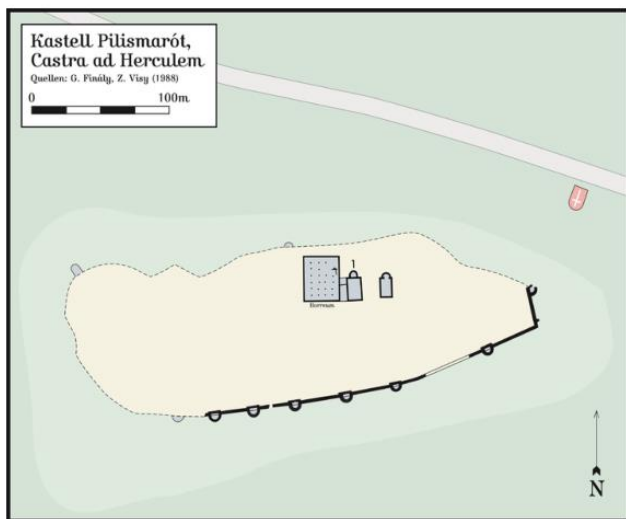

A szerzetesrendeknél jól megfigyelhető a tudatos helykiválasztásra, a szervezett tájatalakító tevékenységre való törekvés. Magyarországon a ciszterci és a pálos rend hozta létre a legnagyobb kiterjedésű fenntartható **kolostortájakat**. Ezek királyi birtokokon jöttek létre, főként erdőterületekhez kapcsolódtak, és a hegyvidéki-erdős környezet miatt a modern kori átalakulások közepette is megőrizték a legfontosabb tájelemeket. Ennek eredményeként a Pilis területe az egyik legjobban azonosítható középkori kolostortáj. A Világörökség Magyar Nemzeti Bizottsága javaslatára az **UNESCO Világörökségek Várományosi Listán** szereplő Visegrád középkori királyi központ és vadászterület, Esztergom középkori vára és a pilisi király erdő, valamint a Duna, mint e tájat határoló nagyléptékű természeti-táji elem partot szegélyező területének összevonása történt meg.

Örökségvédelem

Pilismarót régészeti emlékei jelentősek. A település Duna és a hegyláb közötti területét, - a régészeti lelőhelyek nagy száma, valamint azok pontos kiterjedésének nehéz meghatározhatósága miatt - régészeti érdekű területként kell kezelni. Ugyanakkor a Bitóci-völgy, a Miklós-deák-völgye, valamint a Malom-patak völgyének a területét, - azok topográfiai helyzete miatt - szintén régészeti érdekű területként kell kezelni. A település határában közel negyven helyszínen kerültek elő értékes régészeti leletek. A régészeti feltárások közül a legjelentősebbek a rézkori emlékek, a római korból az őrtornyok és a castrum (Castra ad Herculem), amely az egyik legnagyobb erődítmény volt a limes mentén, az avar és kelta temetők, a Pángor-domb középkori temploma, a Malom-patak mentén (mai Dózsa György utca) a középkori (Nagy- vagy Felső-Marót) településének és temetőjének maradványai. Marót a honfoglalástól fejedelmi, majd királyi, királynői birtok volt.

A Duna partján összesen nyolc őrtorony maradványait találták meg eddig, melyekhez tartozott még egy négyzetes alaprajzú kiserőd a Homoki-szőlőkben. Továbbá róma-kori településekre utaló leletek kerültek elő Ad Herculeum castra mellett, valamint a Bonc-hegyen. Basaharcnak a hegy láb felé eső részén egy avarkori temető, és további számos helyen szórvány sírok kerültek elő. Pilismarót történeti alapjait egy római tábor alkotta, amely a Duna mellett húzódó védelmi rendszer részét alkotta. A hegyvonulat peremén Kishegyen, a belterület DK-i felében állt "Ad Herculeum" késő-római, szabálytalan, a terepadottságokat követő alaprajzú erődje.

A protestáns üldözések alatt több református család telepedett a település „fővégébe”, a mai Esztergomi út és környékére. Középkori eredetű református templomát 1820-ban újítták fel.

A katolikusok 1792-1794 között építették Szent Lőrinc tiszteletére szentelt új templomunkat, amely az 1810. januári földrengés miatt megrongálódott. A templom homlokzatán látható 1810-es évszám egyrészt a renoválás évére, másrészt arra az időpontra utal, amikor Dömös filiájából Pilismarót ismét önálló plébániává szerveződött.

Országos műemléki védelem

1. Római katolikus templom – Hrsz: 271
2. Római tábor - Kishegy, Hrsz: 14, 23, 38, 40, 41, 42/2, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52
3. Nepomuki Szt. János szobor – Hrsz: 247/1
4. Heckenast kúria – Rákóczi út 19. Hrsz: 2/1, 2/2
5. Református templom – Szabadság u, Hrsz: 556

Az Rk. templom, a Nepomuki Szt. János szobor, a római tábor és a Heckenast kúria együttes műemléki környezete:

1, 3, 5, 6, 7, 11, 14, 15, 16, 22, 23, 24/5, 25, 26, 36/2, 36/3, 38, 40, 41, 1212, 1211, 1210, 1209, 1208, 1207, 1206, 1205, 1204, 1203, 1202, 56/1, 53, 54, 55, 56/2, 113, 114/1, 114/2, 114/3, 116, 117, 118, 119, 120, 127, 128, 130, 131, 133, 134/1, 134/2, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 263/1, 264, 265, 266, 267, 268, 298/1, 297, 295/2, 295/1, 294, 289, 288, 287, 286, 285, 284, 283, 282, 281, 280, 276, 270, 483, 484, 485, 784, 875, 874, 947, 948/1, 948/2, 994, 995, 996, 1030, 1031, 1032.

A Református templom műemléki környezete:

494, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 555, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620/1, 620/2, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 628, 629, 635, 636, 637, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662.

Kiemelten kezelendő a község két legfontosabb tájképi eleme, a Református domb és a Kishegy.

A templomdomb, a csúcson lévő református templom műemléki környezetében a pincék és prësházak sajátos beépítését megőrizve fejleszthető.

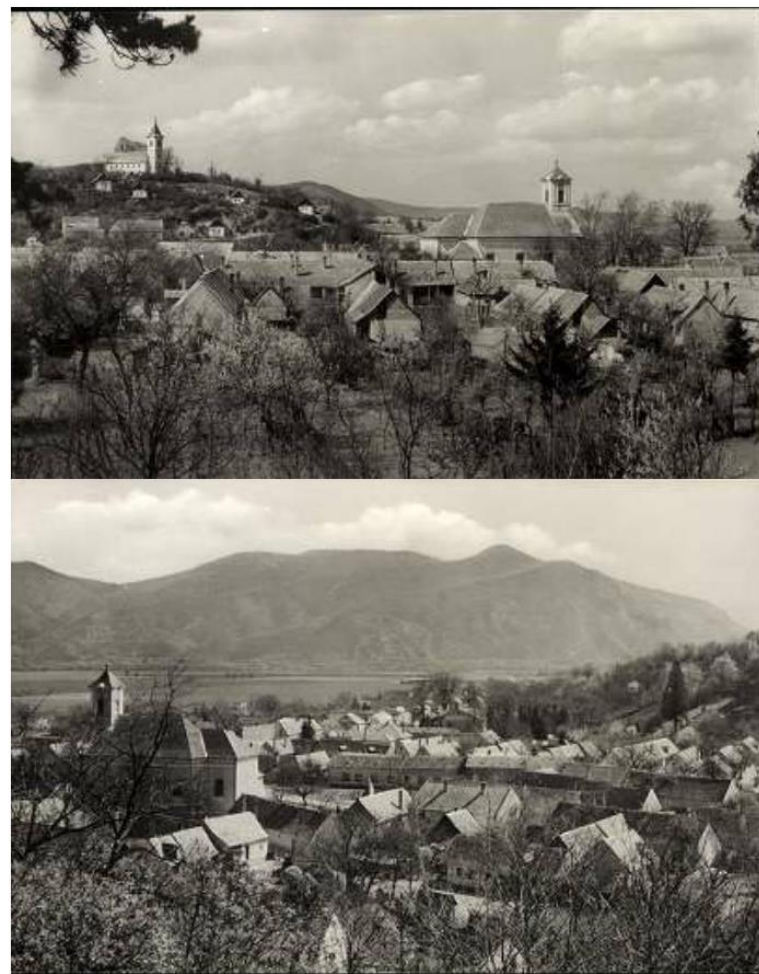

Helyi védett épületek

1.	Esztergomi út 5.,	Hrsz: 859/2	lakóház	24.	Ady u. 5.,	Hrsz: 292	melléképület
2.	Esztergomi út 8.,	Hrsz: 490	lakóház	25.	Ady u. 24.,	Hrsz: 372	lakóház
3.	Esztergomi út 10.,	Hrsz: 493/2	lakóház	26.	Ady u. 26.,	Hrsz: 371	lakóház
4.	Esztergomi út 12.,	Hrsz: 495	lakóház	27.	Ady u. 29-31.,	Hrsz: 401	lakóház
5.	Esztergomi út 20.,	Hrsz: 665	lakóház	28.	Ady u. 39.,	Hrsz: 405	lakóház
6.	Esztergomi út 22.,	Hrsz: 666	lakóház	29.	Dobozi u. 23.,	Hrsz: 316	lakóház
7.	Esztergomi út 26.,	Hrsz: 669	lakóház	30.	Széchenyi u. 2.,	Hrsz: 1106	lakóház
8.	Esztergomi út 27.,	Hrsz: 835/1	lakóház	31.	Széchenyi u. 4.,	Hrsz: 1105	lakóház
9.	Esztergomi út 32-34.,	Hrsz: 677	lakóház	32.	Széchenyi u. 8.,	Hrsz: 1103	lakóház
10.	Esztergomi út 52.,	Hrsz: 703	lakóház	33.	Szabadság krt.,	Hrsz: 494	lakóház
11.	Esztergomi út 54.,	Hrsz: 704	lakóház	34.	Szabadság krt.,	Hrsz: 522	lakóház
12.	Esztergomi út 56.,	Hrsz: 707	lakóház	35.	Szabadság krt.,	Hrsz: 525	pince
13.	Esztergomi út 80.,	Hrsz: 742	lakóház	36.	Szabadság krt.,	Hrsz: 541	lakóház
14.	Rákóczi F. u. 2.,	Hrsz: 948/1	műanyagüzem	37.	Szabadság krt.,	Hrsz: 585	lakóház
15.	Rákóczi F. u. 4.,	Hrsz: 948/2	Idősek Klubja	38.	Szabadság krt.,	Hrsz: 634	lakóház
16.	Rákóczi F. u. 16.,	Hrsz: 1031	lakóház	39.	Köztársaság tér 3.,	Hrsz: 268	orvosi rendelő
17.	Rákóczi F. u. 21.,	Hrsz: 3	lakóház	40.	Köztársaság tér 4.,	Hrsz: 297	lakóház
18.	Rákóczi F. u. 24.,	Hrsz: 1041	lakóház	41.	Köztársaság tér 8.,	Hrsz: 287	élelmiszerüzlet
19.	Rákóczi F. u. 27-27/A.,	Hrsz: 7	lakóház	42.	Köztársaság tér 9.,	Hrsz: 290	lakóház
20.	Rákóczi F. u. 37.,	Hrsz: 22	lakóház	43.	Kis u. 7.,	Hrsz: 718	lakóház
21.	Rákóczi F. u. 57.,	Hrsz: 146	lakóház	44.	Bajcsy-Zsilinszky u. 3.,	Hrsz: 935/2	lakóház
22.	Rákóczi F. u. 74.,	Hrsz: 1076	lakóház	45.	Duna-part, Akácos u.,	Hrsz: 1721	üdülőépület
23.	Ady u. 1.,	Hrsz: 289	lakóház	46.	Basaharc,	Hrsz: 1502/3	szoc. otthon
				47.	Rákóczi Ferenc u. 45.,	Hrsz: 29	Irma-lak

Egyedi helyi védelemben részesített épületek, emlékművek, amelyek építészeti, építészettörténeti, esztétikai értéke az országos védelmet nem indokolja, de jellegük kifejezi a község múltjának sajátosságait, egyéni kultúráját, hagyományait, a település számára megőrizendő, védendő. értéket képviselnek.

Területi védelemre javasolt a védett református templom műemléki környezete, a templomdomb Szabadság körút által határolt területe a temetővel együtt. A település történeti magjaként az Esztergomi útnak a Kis utcától induló és a Rákóczi útnak a Heckenast kúriáig tartó szakasza, a Kis utcától a Dobozi és Ady Endre utca Kereszt utcáig tartó szakasza, beleértve a Kereszt utcát is, és a Köztársaság teret övező beépítést, illetve térfalat.

A régi lakóházak az országút többszöri átépítésével és megemelésével szinte belesüllyedtek a földbe. Az ebből a korból megmaradt lakóházak padlósíntje mutatja a XIX. századi út szintjét.

A fésűs beépítés mellé a főút mentén a zárt sorú beépítéshez alkalmazkodó az úttal párhuzamos tetőgerincű házak is épültek. Pilismaróton a különböző társadalmi és gazdasági helyzetben lévő emberek háza megmaradtak, itt jól nyomon követhető az építészeti tömegformálás és a település fejlődése.

Az utcahálózatnak, mint a környező úthálózatnak is, legfontosabb eleme az észak-déli, Esztergomot és Szentendrét, illetve Budát összekötő út (Esztergomi út – Rákóczi út). Ehhez kapcsolódnak a völgybejáratokhoz vezető utak (Ady Endre utca, Dobozi M. utca, Vár utca, Kis utca) és a Dunához vezető utak (876 hrsz., Hunyadi utca, Dózsa Gy. utca). A település képét a két egymásba torkolló patak is meghatározza. A református templomdomb alatti utcák több tölcéséres teresedést is létrehozva (helyet adva a piacnak és templomnak), csuklópontot alakítanak ki, amely egyúttal a település magját is képezi. A hagyományos szerkezet részét képezi a völgybejáratokhoz vezető utakat összekapcsoló keresztutca is.

A közeli dombokon és hegyoldalakon egykor bort termeltek és a központi fekvésű templomdomb idővel pincékkel települt be. A templomdomb utcái a meredek terepen felkapaszkodó, sokszor lépcsőkkkel tagolt, a pincehelyek megközelítését szolgáló feljáratok, amelyek a terep lehetőségeihez maximálisan idomultak.

4 Településképi szempontból meghatározó

területek

Településképi követelményrendszer

Pilismarót településképiét a táji környezet határozza meg: a Duna és a Pilis. A beépített területekre az egylakásos oldalhatáron álló beépítés jellemző. A régi településrészekben utcavonalon álló házak sorakoznak. Az új lakóterületi beépítések előkertesek. A lakóterületeken földszintes nyeregtetős vagy kontyolt és sátoztetős lakóépületeket találunk.

Az 1980-90-es építésű házak jellemzően nyeregtetősök, beépített tetőtérrel, de a legújabb házakon sem jellemző az alacsonyabb hajlásszögű, mediterrán típusú tetőidom. A hagyományos településkép megőrzésében fontos szerepe van a szigorú szabályozásnak.

Fontos, hogy az új építésű lakóépületek mindig az adott kor jó színvonalán, harmonikusan illeszkedjenek az utcaképhez.

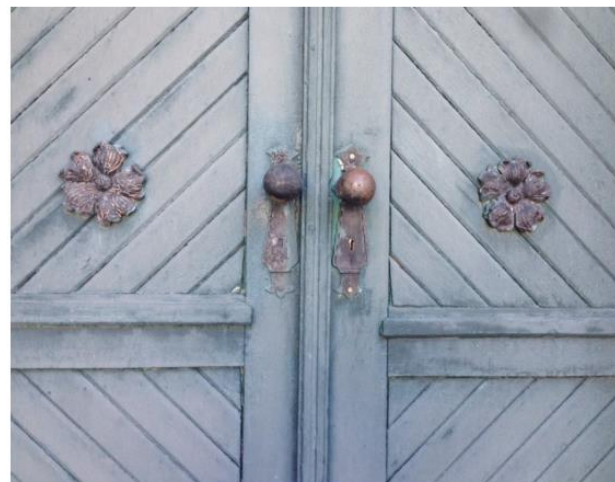
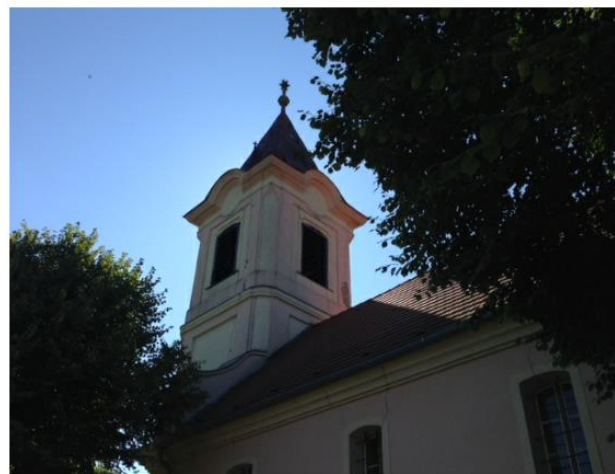

A meghatározó településképi területek lehatárolása alapvetően követi a szabályozási terv övezeti lehatárolásait. A helyi építési szabályzatban foglaltakon túlmenően a településképi rendeletbe foglalt területi építészeti előírásokat is figyelembe kell venni, és az új épületek építésekor, a meglévők átalakításakor, felújításakor, bővítésekor az ajánlásokat, jó példákat célszerű megfogadni, mert ezáltal biztosítható, hogy a helyi értékek az utókor számára is megőrzésre kerüljenek.

Meghatározó településképi karakterek

A beépítésre szánt területeken a lakóterületek dominálnak, éppen ezért a családiházas beépítés a meghatározó. A régi településrészekben a falusias családiházas karaktert; az újabb beépítésű lakóterületeken a falusias kertvárosi karaktert különböztetjük meg. A pilismaróti településközpontban megjelenik a zárt sorú beépítésű településközponti karakter. Itt találhatóak meg a községi intézmények is. A gazdasági-szolgáltató terület a lakóterület szélén került kijelölésre. A speciális üdülőterület a Duna partján és Basaharcon alakult ki. A be nem építhető területeken jellemző a mezőgazdasági művelésű táj, a vízparti-természeti karakter a Duna mentén, valamint a Pilisben az erdőgazdálkodás.

4.1. Falusias karakter (fésűs beépítés)

4.1.1. Településképi jellemzők

FALUSI (családiházak) KARAKTER

Pilismarót folyamatosan alakult ki, ezért a régi településrészeken a falusi életmód miatt (udvar/konyhakert/baromfiudvar/istálló/kert) hosszú telkeken az oldalhatáron álló, fésűs beépítés alakult ki. A település régi utca- és telekszerkezete, a pincesor beépítési struktúrája, a megnyitott új utcákkal módosították a településszerkezetet, de az oldalhatáron álló beépítési mód jellemzően megmaradt. A házak zömmel az utcavonalra merőleges nyeregtetűsek, a régebbi beépítések oromfalasak, a későbbiekben kontyoltak, a későbbi építésű házak sádtortetűsek.

Általában a lakóházak egy –vagy kétlakásosak, a telek beépítését az udvar oldalhatárán álló sorolt épülettömegek alkotják. A telek beépíthetősége miatt tömegük többségében tégalap alaprajzra szerkesztett földszintes, magastetőű épületek. Az utcákban elvétve emeletesházak, és tetőtérbeépítéses családiházak is találhatók. A magastető hajlásszöge 38-45 fok közötti, cserépfedésű; a régebbi házak hornyolt, vagy sajtolt agyagcseréppel, az újabbak betoncseréppel fedettek, de megjennek a pala és bitumenes zsindely fedések is. A homlokzatok vakoltak, díszítőelemként ablakkeretezés és egyszerű párkányhúzás látható, a festett sima vakolat és a színezett kőporos vakolat jellemző felületképzés; színeiben fehér, törtfehér, pasztellszínek. A lábazat kőből rakott, vagy lábazati vakolattal ellátott betonlábazat.

Az épületek az utcavonalra épültek, az új építkezéseknél előkertes, ami előtt utcai kerítés húzódik. A kerítések alacsony lábazatú,

épített pilléres, áttört mezőkkel (fémpálcás, fémhálós, fabetétes) ellátottak. Néhány helyen téglából épített tömör kerítés van vakolt felülettel, tömör fa, vagy fém kétszárnyú nagykapuval, személybejáróval. A lakóterületen kisebb vállalkozásokat hirdető feliratok a kerítésen, vagy kapun, utcai homlokzati falon festett fémlemezen vagy nyomtatott formában jelennek meg. A kicsi előkertekben virágok, kisebb bokrok vannak, az utcákban a házak előtt kisebb fák állnak, a gondos lakók virágoskertet gondoznak. A kertekben a háztartások szükségleteinek kielégítésére folyik kertművelés.

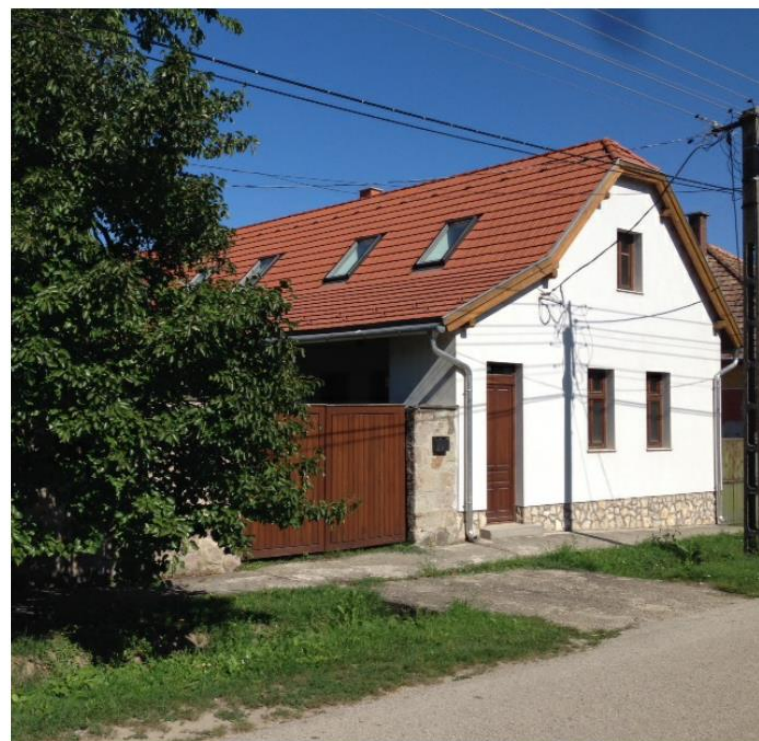
A régi utcák megőrizték a településszekezet strukturális fő elemeit. A régebbi építésű házak földszintesek, az újabbak tetőtérbeépítések, vagy kétszintesek. Az oromfalas nyeregtetős, csonkakontyolt nyeregtetős, kontyolt nyeregtetős, sátoztetős, manzardtetős épülettömegek sorakoznak.

Az aszfaltozott utca melletti vízvezető árkok helyén a kapubejárók kiszélesítésével parkolóhelyek keletkeztek, az útmenti sáv füvesített. Az utcákban légvezetékes elektromos áramellátás van; a vezetékes víz-, csatorna és gáz bekötések föld alatt érkeznek a telekhatárig.

Tetőtérbeépítés a nyeregtetős épületeken a tetőszerkezet geometriáját megtartva alakítható ki: tetősíkba helyezett ablakokkal; az oromfal megnyitásával; vagy az egykori szénaledobó ablakokhoz hasonló tetőfelépítményekkel.

4.1.2. Ajánlások, jó példák

Falusias karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Oldalhatáron álló 1 szint, max 2 szint vagy tetőtérbeépítés az udvaron oldalhatár mentén épített állattartó, vagy tároló helyiségek, hátsó udvarban fából készült góré, (pajta), füstölő, fészker, fóliasátor, melyek magassága alacsonyabb a főépületénél. Oszlopos, áttört mezős, nagykapuval és kiskapuval.
Szintszám/legmagasabb pont	
Kerti építmények	
Kerítés	Utcai füvesített terület, 1 vagy 2 fával, virágoskerttel; a kertekben háztáji gazdálkodás folyik.
Növényzet	

	A régi településmagok (főutca, templomdomb) utcaszerkezete megtartandó.
Egyedi ajánlások	Az épületek kialakítása a hagyományos magastetős, utcavonalra merőleges gerincű, vakolt falú, utcavonalon álló legyen. A házak előtti utcaszakaszon növényzet telepítése és gondozása javasolt.

4.2. Falusias kertvárosi karakter

4.2.1. Településképi jellemzők

FALUSIAS (kertvárosi) KARAKTER

Pilismarót új beépítésű családiházas területe a kertvárosias lakóterületi karakterbe tartozik. A telkek nagysága és ebből következően a beépítés módja is igen változatos. A tervezett lakóterületeken kiszabályozott telkek lehetővé teszik nagyobb házak elhelyezését is, de a szabadon álló beépítéstől az oldalhatáron álló beépítési módig találunk lakóházakat a településen.

A látszólag különböző beépítési módok alapvetően a családiházas jelleget hordozzák, önálló telken állnak, viszonylag nagy zöldfelülettel rendelkeznek. A lakóterület hangulatát a közterületek gondozottsága, az utak szélessége, növényzettel való ellátottsága, a járdák állapota, a kerítések kialakítása, az előkertekbe ültetett növényzet látványa jobban befolyásolja, mint az épületeké, melyek az építés idejétől függően mutatják a kor divatos építészeti megformálásának jegyei. A tömegkialakítás igen változatos a mediterrán típustól a modern stílusúig található a lakóterületeken épület. Közös jellemzőjük az építési korszakra jellemző jó minőségű építőanyagok használata és a telekszélességéből eredően az épülettömegek léptékének hasonlósága. A zömében földszintes családiházas beépítésben megjelennek 1-2 szintes házak is. Tetőfedésük változatos: bitumenes zsindely, agyagcserép, betoncserépfedés, palafedés. Lapostetős épület nem jellemző, de az új beépítések között kedvelt; a mediterrán 25-35 fokos tetők, illetve a hagyományos 38-42 fokos tetőhajlásszögek is megjelennek. A homlokzatok egyszerű vakolt vagy kőporos vakolatúak, díszítés nem jellemző, az ablakkeretek kiemelése, oszlopok, bejáratok hangsúlyozása jelenik meg. A színek visszafogottak, világosak, a lábazat burkolt, vagy lábazatvakolattal ellátott, az ereszcsonna - a modern tervezésű házak kivételével -, függőereszes kivitelezésű, sok esetben a tetőrendszer része.

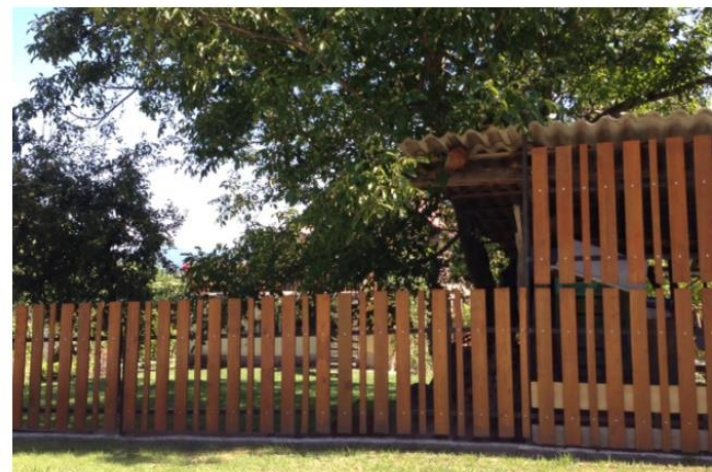
A régebbi lakóépületeken fa ablakok a jellemzőek, illetve a korszerűsítés során cseréjük megtörtént. Az

ablakok korszerű hőszigetelt üvegezésű fa, vagy műanyagszerkezetek, a ház stílusához igazodó arányrendszerben. Az udvar felé nagyobb üvegezett felületek, teraszajtók nyílnak. Az utcai homlokzaton megjelennek a tömör garázkapuk, és a szép bejárati ajtók. A házak karakteréhez igazított nem tömör kerítések, jellemzően épített lábazat és kerítésoszlopok között fa nem tömör mezőkkel, de kovácsoltvas, fém pálcás, fémhálós kerítések is épültek. Jellemzően nincs a házakon reklámfelület. A gépkocsik elhelyezése a telken belül történik, de a ház előtti parkolásra burkolt területek kerülnek kialakításra. Fontos a bejárók szintjének és kialakításának összehangolása.

Az egységes utcaképi megjelenéshez hozzátartozik, hogy az új épületek léptékükben és színvilágukban igazodjanak a nyugodt kertvárosias beépítéshez.

4.2.2. Ajánlások, jó példák

Kertvárosias karakterű településképi meghatározó területének építészeti előírásai	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Oldalhatáron vagy szabadon álló, 1 szintes tetőtérbeépítéses, max 2 szintes/kétlakásos.
Szintszám/ legmagasabb pont	
Kerti építmények	Kerti terasz, nyitott-fedett tároló, kerti pavilon, úszómedence, ... stb. A garázs a főépülettömegben kerüljön elhelyezésre, lehetőleg ne az utcai főhomlokzaton.
Kerítés	Lábazatos, oszlopos fém, vagy fa áttört kerítésmezővel, max. 2 méter magasságú legyen. Az előkertek és a kerítés előtti területek három szintű zöldfelülettel rendelkezzenek.

A kertvárosias lakóterületen a zöldfelületek a lakóutak burkolata, az útszegélyek, vagy annak hiánya, a házak és az út közötti terület rendezettsége, füvesítése, az előkertek és kerítések rendezett megjelenése, valamint a kertek, udvarok gondozottsága jelentősen befolyásolják a településképi arculatot. A vegyes képet mutató, - kivéve az egységes bepítési tervvel, vagy típustervekkel beépült részlet, - kertvárosi építészeti elemeket a zöldterületek fogják össze.

4.3. Településközponti karakter

4.3.1. Településképi jellemzők

TELEPÜLÉSKÖZPONTI (kisvárosias) KARAKTER

Pilismarót településközpontjában a kisvárosias beépítésre jellemzően zárt sorú beépítés alakult ki. A zárt sorú utcakép a városiasodási folyamat első településképi megjelenése. A zömében még egyszintesek, de a főúton 2 szintes lakóépületek is megjelennek. A településközpontban kaptak helyet az intézmények is: iskola, óvoda, plébánia, üzletek, templom.

A közintézmények tömegükben, léptékükben kitűnnek a családi házak közül, de a településközponti területen a közintézmények is csak 1-2 szintesek. Az intézmények tetőzetére az energiakorszerűsítés során a napelemek felszerelése történhet. A közintézmények visszafogottan díszítettek, a homlokzati vakolatarchitektúra világosabb (törtfehér) színű, a falfelület közép tónusú pasztellszínű vagy sárga. A magastetős épületeken függőereszcsatorna a jellemző; a lapostetős épületek attikafalaskák. A nyílászárók méretei az épülettömegekhez arányosan illeszkednek. Anyaguk általában faszerkezetű, vagy műanyag szerkezetek; az intézményfelújítás során hőszigetelő szerkezetek kerülnek beépítésre.

A fésűs (falusias) beépítésben a meghatározó utcaképi ritmus betartása és a jellegzetes épülettömegek sorolása eredményez harmonikus településképet. Az utcába újonnan beépítésre kerülő lakóépületeknél ajánlott az utcavonalra merőleges nyeregtető 38-45 fokos kialakítása.

Az új épületek elhelyezésénél a **terepviszonyokat** is figyelembe kell venni. A helyes telepítés, ha az épület a

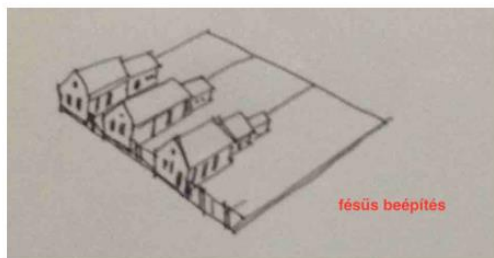
tereprezsűre tervezett, így nem gödörben, vagy dombon helyezkedik el a ház.

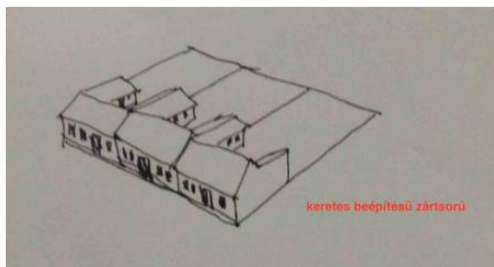
Az utcai kerítés a lakóépülethez tartozik, és meghatározza az utcaképet. Akkor szép, ha stílusában és anyagában is illeszkedik a főépülethez, nem hivalkodó és nem is takarja el a homlokzatot.

A településszerkezet alakulása a telkek méretével összhangban; a földrajzi adottságokat követve történik; a beépítési mód a tulajdonosok anyagi helyzetéről és életmódjáról is árulkodik. **A fésűs beépítésű** telkeken a keskeny és hosszú telkek oldalhatárán épülő, jó arányú tömegekre bomló, tűzfalszerűen és lépcsősen csatlakozó épületek sorolt udvari beépítést eredményeznek.

fésűs beépítés

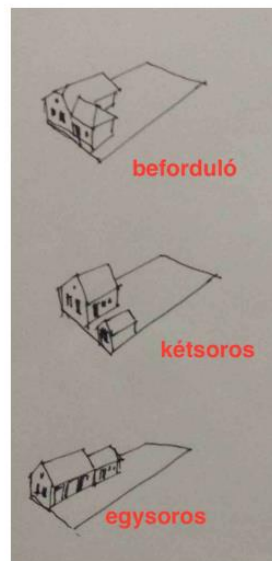

keretes beépítésű zárt sorú

A központi fekvésű telkeken elindul egy a városiasodás felé mutató beépülés. Ez a **zárt sorúvá** válik, a fésűs beépítés utcavonalra forduló, néhol már emeletes tömeggel bővülés.

Az utcai beépítés először **hézagosan zárt sorúvá** válik, majd teljesen **zárt sorú** lesz.

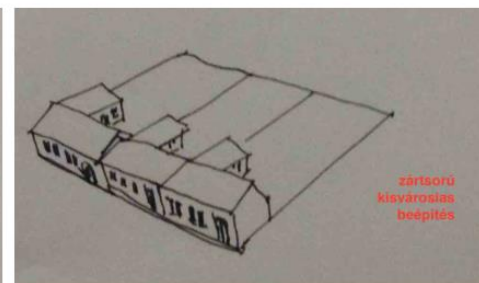
A már kisvárosias utcaképben az utcavonalon álló főtömegek sorakoznak az utcavonallal párhuzamos tetőgerinccel és a telekhatáron álló épületszárnyakkal.

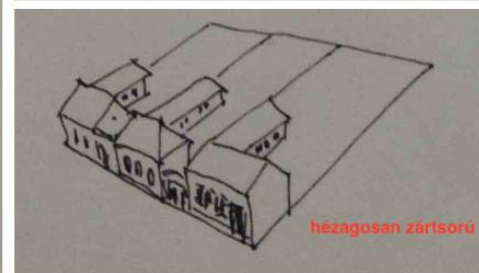
beforduló

kétsoros

egysoros

zárt sorú
kisvárosias
beépítés

hézagosan zárt sorú

Az egysoros elrendezésben az épülettömegek egymás után sorakoznak a telkek egyik oldalhatárán; az úgynevezett **kétsoros beépítésben** a telkek másik oldalhatárára egy kisebb épülettömeg kerül; majd a **beforduló beépítésben** a kisebb épületrész oldalszárnyként épül a főtömeghez.

A zárt sorú beépítésben a házak az utcáfrontra épültek, nincs kerítés, illetve ahol van, ott a kerítések jellemzően hagyományos lábazattal, épített kerítésoszloppal, áttört mezővel épültek; a közintézmények nincsenek elkerítve, vagy utcaképbe illeszkedő kialakítású kerítésszakaszok, illetve kertészeti elemek határolják a telküket. A harmonikus utcakép érdekében az üzletek, szolgáltatások feliratai a homlokzatokon rendezett formában kerüljenek elhelyezésre. Reklám kizárólag utcabútoron helyezhető el a településközpontokban. A zárt sorú beépítésben fontos, hogy az illeszkedés szabályait betartásra kerüljenek.

Miután a zárt sorú kialakításban az épületek az utcavonalon szorosan egymás mellett állnak, ajánlott, hogy a szomszédos tűzfalak takarása teljes mértékben fedésbe kerüljön, ezért a tetőhajlásszöge azonos vagy közel azonos kell legyen a szomszédos épületekével. A kialakult beépítésnek megfelelően az udvari szárnyak elhelyezése is ott lehet, ahol a többi épület áll. A homlokzatkialakítás a meglévő beépítés homlokzat kialakítását kövesse, a tetőhéjalás anyagában, színében hasonló megjelenésű legyen, mint a körülötte lévő.

foghij beépítés zárt sorú utcában

A településközpont közelében található a füves sportpálya, ami helyet ad a közösségi rendezvényeknek, de itt van a játszótér, helyi piac, emlékhelyek, tornacsarnok, iskola. Építészeti kialakításuk egyedi, változatos építőanyag használatával, a tájba illő színekkel, az építmények méretéhez és kialakításához illeszkedő ablakok, ajtók, speciális nyílászárókkal. Előkert, kerítés nincs, vagy nem jellegzetes karakterű, hiszen a természetes növényzet és táj dominál, bár az építmények környékén telepített növényzet is fellelhető.

4.3.2. Ajánlások, jó példák

Településközponti karakterű településkép meghatározó területének építészeti előírásai	
Jellemző karakter elemek	Településképi meghatározó terület
Beépítés módja	Vegyes- lakóterület, zárt sorú és intézmények szabadonállóak. 1-2 szintes épületek
Szintszám/legmagasabb pont	
Kerti építmények	Nem jellemzőek
Kerítés	Hagyományos kialakításúak

A község távlati terve, hogy a Heckenast kúria a település kulturális központjává váljon, összekapcsolva a Kisheggyel, ahol a régészeti értékek feltárása és bemutatása valósulna meg. A történeti község sűrűsödő magja, amely magába foglalja a település intézményeit is vegyes településközponti területként tudja legjobban betölteni funkcióját. A történeti lakóterületek védett sajátos karakterüket megőrizve fejlődhetnek.

4.4. Gazdasági karakter

4.4.1. Településképi jellemzők

GAZDASÁGI KARAKTER

A gazdasági területeken a gazdasági-szolgáltató épületek csarnokszerkezetei jelenhetnek meg. Pilismaróton ezek inkább a kavicsbányák területeit, illetve a régi majorsági épületeket jelentik. Régebben a hajótemető területe számított még ilyen területnek. Az új épületek általában egyszintesek, de a funkciónak megfelelő belmagassággal épülhetnek. Építészeti kialakításuknál az alacsony hajlású tető, fémvázás szerkezet, építőelemes falazat található. Nincs homlokzatszíntetés, általában egyszínű építőlemez burkolatú csarnokok állnak az ilyen karakterű részekben. Kicsi ablakok, nagy, tömör kapuk, a funkciónak megfelelő homlokzati kialakítás, nagy alapterű elrendezés jellemzi az épületeket. A kerítés vagyonszűrés feladatokat lát el, általában fémoszlopos, fémhálós kivitelben készül, vagy tömör.

A telephelyek, szolgáltató tevékenységeknek helyet adó ingatlanok kiépített közúton megközelíthetőek, a parkolók általában az út mellett biztosítottak.

4.5. Táj – természeti karakter

4.5.1. Településképi jellemzők

TÁJ-TERMÉSZETI KARAKTER

A **tájhasználat** igen változatos és nagyon érzékeny a beavatkozásokra, ezért a természeti-vízparti fejlesztéseket megelőzően ökológiai és tájképi hatástanulmányt kell készíteni. A táj az idelátogató turistát, vendéget éppen úgy elvarázsolja, mint a helyi lakosokat. A térség rendkívül változatos növényvilágát a mozaikosságának köszönheti, melyet a Duna, illetve a felduzzasztott patak Miklós deák völgyi horgásztavai melletti növénytakarsulások hoztak létre. Megőrzése a táj jellegzetességének megóvása szempontjából elengedhetetlen.

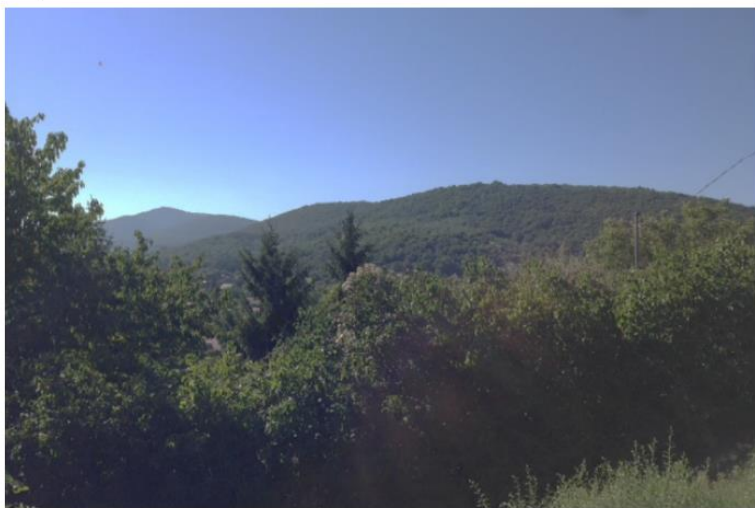
A Duna mentén a nagy árvizek idején márciusban és júniusban a dunaparti ártér jelentős része víz alá kerül. A változó vízjárás az itt élőknek örömet és magas vízállás esetén gondot okoz, de összefogással sikerült a dunaparti településrész megmentése a legutóbbi árvíz idején is.

A Pilis természeti területe a kirándulók kedvenc célpontja. A hegyek térszínét erdőtakaró borítja, különböző tölgyesek, csertölgy, gyertyán, gesztenyetársulásokkal övezve.

Pilismarót kiemelkedő táji adottságai, hogy területének nagy része hegység, de jelentős a Duna-parti síkterületek nagysága is. A meglévő országos területi védelem az egyenként látszólag nem különleges, valójában azonban rendkívül fontos táji elemek védelmére, a növényzet, az úthálózat, a település-struktúra, a földsáncok, a művelési ágak megtartására irányítja a figyelmet. Pilis területe a magyar természetjáró mozgalom (Dobogókő, Eötvös Loránd menedékház) létrejöttében is fontos szerepet kapott és ezzel a természetvédelem egy korai jelentős példájának tartható, akárcsak a Hoffmann kunyhónak nevezett kedvelt turista célpont.

A Dunakanyarban 120-150 m magasan megtelepült Pilismarót falu határa hármass tagozódású: a Duna mellett 106-115 m tengerszint feletti magasságú homokos, helyenként homokbuckás terület helyezkedik el; DNY-ról ehhez csatlakozik a vízmosásokkal és patak völgyekkel (Basaharci-völgy, Bitóci-völgy, Miklósdeák-völgye, Malom-patak, Köves-patak) felszabdalt 110-250 m magas löszdombok sora; a közigazgatási határ mélyen benyúlik a Visegrádi-hegység területére, legmagasabb pontja 680 m magasan van. A hegységet összefüggő erdők borítják, a löszdombokon és a Duna menti síkságon a szántóföldeken kívül szőlők, gyümölcsösök és kisebb erdők vannak.

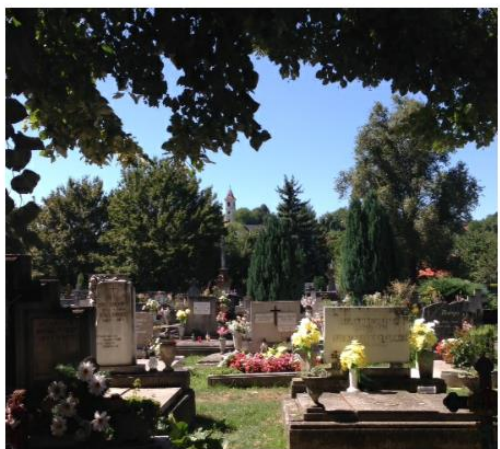
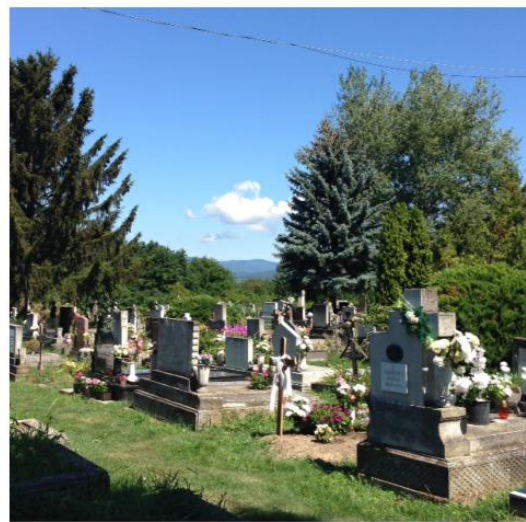
A település zöldfelületi rendszerét elsősorban a táji és a településszerkezeti adottságok befolyásolják. A környezeti, természeti zöldfelületeken kívül a településen belüli minőségi zöldfelületek kondicionáló, rekreáló és esztétikai szerepet töltenek be egyszerre. Pilismarót területén található: köztér, sportpálya, utcai fasorok, védőfásítások, valamint a temetők, de a kiterjedt zöldfelülettel rendelkező magánkertek, közintézmények kertjei, családi házak kertjei, mezőgazdasági zártkertek is a települési zöldfelületi rendszer részei. A Pilis hegység területére eső határrész egészen Dobogókőig nyúlik fel 650-700 m magasságig. A 11. sz. úttól a hegység felé eső területek az 1997-ben létesített Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tartoznak, és korábban is országos természeti védelem alatt álltak a Pilisi Tájvédelmi Körzet részeként: Miklós deák-völgy és Hamvaskő térsége, Cserkút-árok és a Szakó-hegy melletti részek.

Pilismarót Duna menti részei síkvidéki jellegűek, a volt Homoki-szőlők, illetve az üdülőterület változatosabb, homokbuckás felszínű. Az utóbbi években Pilismarótnál kibányászott kavicsréteg helyén keletkezett új vízfelület felszíne meghaladja a 100 hektárt. Ebben az öblözetben van az egyetlen jelentős talajvíz-előfordulás. A falu kiemelkedő ásványkincse a betonkavics. Az ártereken keményfa ligeterdők, foltszerűen előforduló elegyes lomberdők találhatók.

A temetők gondozott zöldterületei a település belterületi zöldfelületi rendszerének részét alkotják. Pilismaróton a református és a római katolikus temetők, valamint a településközponti Kálvária-hegy tartozik ide.

A zöldfelületi rendszer fontos elemei a magántulajdonú kertek. Pilismaróton, ahol a települést zömében falusias jellegű beépítési mód jellemzi, még mindig dominál a magánkertek haszonkerti jellege, amikor a nagyobb területű hátsó kertben saját felhasználásra zöldségeket és gyümölcsöket termesztnek. A településen egy, kettő és három zónás kertek egyaránt előfordulnak:

- az egyzónás kerthasználat (csak díszkert) ;
- a kétzónás a leggyakoribb (díszkert – haszonkert);
- a három zónás pedig általában olyan ingatlanok jellemzője, ahol állattartás, vagy más gazdálkodási tevékenység folyik és ennek kiszolgáló épületei találhatóak a köztes zónában.

A családi házak kertjei nagyrészt rendezettek, a parlagon hagyott területeken viszont a kaszálás és a parlagfű irtása szükséges.

A közlekedési terület legmeghatározóbb alkotóelemei az utcai fasorok, ezért elsősorban az utcai fasorok hiányosságát szükséges pótolni. A növények javítják a település klímáját és szebbé teszik az utcaképet. A cserje és gyepsávok elválasztják az úttestet a járdától, terelik a forgalmat és a felsorolt klímajavító tényezők mellett védik a gyalogosok testi épségét.

4.6. Mezőgazdasági (nem beépíthető) karakter

4.6.1. Településképi jellemzők

MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER

Pilismarót közigazgatási területének a hegységben található része szinte teljes egészében erdővel borított. Pilismarót 3000 hektár erdőterülete 68%-os erdősültséget jelent (az országos átlag 18%). A 11. sz. úttól nyugatra, délnyugatra csak kisebb mezőgazdasági területek: kertes részek, szántók, gyümölcsösök találhatók a belterülethez közel (Bitóc, Öreghegy, Kishábod-dűlő).

A kisüzemi művelésű kertes területek, korábbi zártkerti parcellák nagy része kikerült a művelésből és beerdősült vagy gyepes-bokros parlaggá vált (Bánom-dűlő). Az öntés réti talajok aránya a Duna menti alacsony felszíneken jelentősebb, hasznosításukra a legeltetés a legjellemzőbb, míg a magasabban fekvő réti talajok jó termőképességű búzatermő területek. A település közigazgatási területének teljes egésze vízerosciónak kitett terület.

4.7. Üdülőterületi karakter (rekreációs zöldterület)

4.7.1. Településképi jellemzők

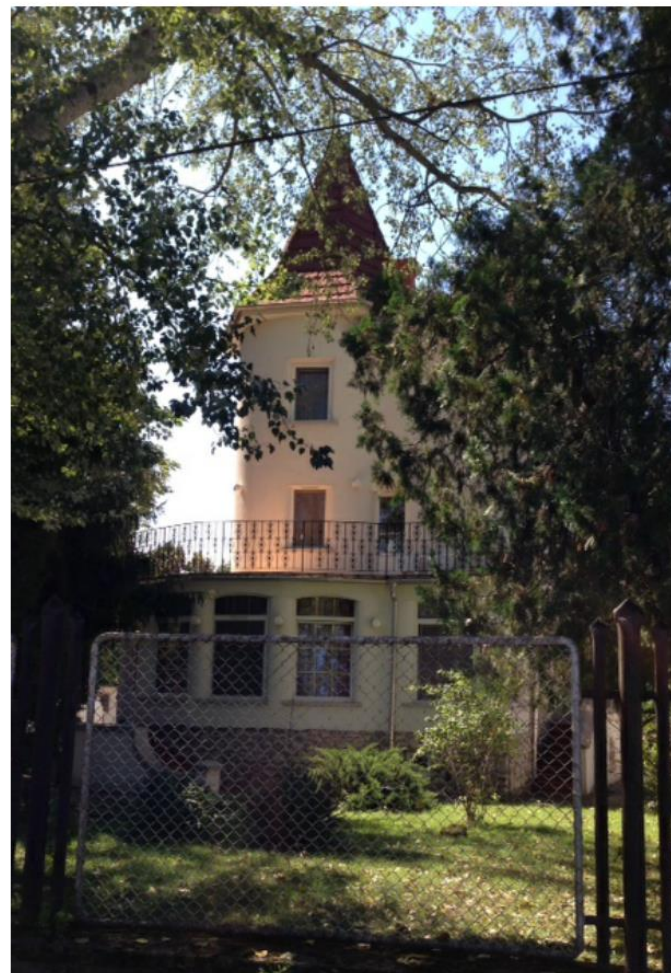
ÜDÜLŐ TERÜLETI KARAKTER

Korlátozottan beépíthető az üdülőterület. A dunaparti terület volt zártkertjeinek meglévő telkei hétvégi házas üdülőterületként; a kavicskotrás nyomán kialakult, feltöltött vagy a továbbiakban feltöltendő területeken pedig üdülőházas üdülőterület alakítható ki. A Felső szélesek tervezett üdülőterületei feltöltött területként, magas parti kialakításúak, hasonlóan Homokszél területéhez. A hajóállomásra és a szobi révhez vezető utak kisebb szakaszának megemelésével zárható a

veszélyeztetett területek árvédelme.

A Dunaparton és az öböl partjain strandok és közparkok kialakításával üdülőházas üdülőterületek és különleges idegenforgalmi sportterületek kaphatnak helyet. A tervezett üdülőterületekhez is tartoznak ellátó funkciókat viselő idegenforgalmi központi területek. A természetes növényzet és táj dominál, az építmények környékén telepített növényzet is fellelhető.

A keskeny telkek miatt az épülettömegek kisebbek, - néhány nagyobb épület kivételével -, a kisházak dominálnak. Egyszintes, magastetős. 40-45 fok, igen változatos építőanyag használattal. Nem jellemző a díszítés, a házak méretéhez, és kialakításához illeszkedő ablakok, ajtók; nagyon változatos anyagokból épültek. Előkert, kerítés nincs, vagy acélhálós, deszkából épültek. A zártkertekben kisebb építmények helyezhetők el. A szokásjog alapján kialakult magán, vagy közterület céljára átadott magánutak, közutak; murvázott földutak szelik át a vidéket. A Basaharc melletti volt zártkerti területeken az üdülési funkció vált dominánssá. A Dunaparton lakókocsik, sátrak is megjelennek a nyári időszakban.

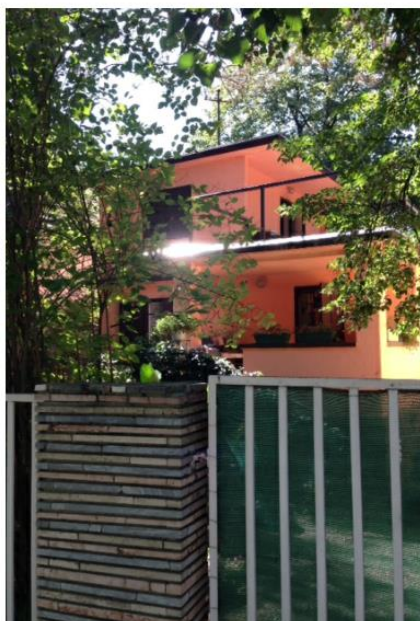

A **Dunapart** kijelölt területein a turizmus fejlesztésére van lehetőség, ami a világörökségi turizmushoz kapcsolódhat, de vallási turizmus, vagy a gyalogos zarándokok számára is vonzó helyszín a Pilis és a Dunakanyar.

Az öbölben jelentős táji beavatkozás történt a kavicskotrással eddig kialakított, mintegy 120 hektár vízfelület, amely a kavicskitermelés befejeztével közel 160 hektáros lesz, mellette az üdülőtérületi részen egy kisebb, A kialakuló vízfelület rekreációs célú hasznosítása a különleges idegenforgalmi területen erre az adottságra szervezve lehetséges.

5 Reklámok, egyéb műszaki berendezések

Reklámok elhelyezésére magánterületen a reklámokról szóló felsőbb szintű jogszabály nem ad lehetőséget. Közterületen kizárólag az önkormányzat jóváhagyásával lehet reklámot elhelyezni a településközponti területen. Cél, hogy a homlokzatokon minél kevesebb zavaró elem jelenjen meg. A légkábelek megszüntetése a településközpontban indokolt, miután a településkép zavaró elemei az oszlopok, vezetékek.

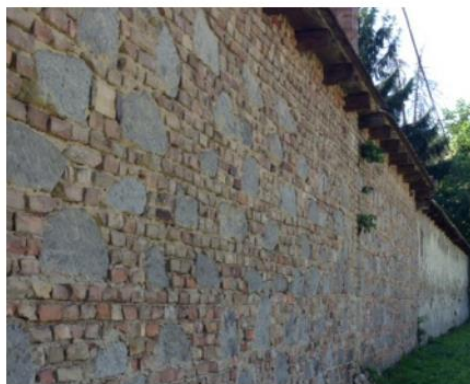
A **közterületek** kialakítása nagyban függ az ott megjelenő utcabútorokon, azok megjelenésén, egységes arculati jegyein, ezért fontos, hogy erre is fordítson az önkormányzat kellő figyelmet, és az itt lakók se rongálják meg azokat. Érdeemes a közterületekre olyan közterület alakítási tervet készíteni, ahol már a tervezéskor felkerülnek a településképet meghatározó elemek: padok, szemetesek, kerékpártárolók, köztéri utcabútorok, zöldfelületek ...

Jó példák

Ajánlott, hogy az utcák, és egyéb látnivalók kitáblázása egységes arculattal történjen. Cél, hogy a cégfeliratok harmonikusan illeszkedjenek az utcaképbe, ne hivalkodjanak, de a megfelelő információt át tudják adni. A településközponti területen a teraszokon megjelenő mobíliák szabályozása is ajánlott, Cél, hogy a teraszok kialakítása visszafogott legyen, színeivel is alkalmazkodva az utcaképhez. A zöldfelületek, köztéri utcabútorok karbantartásáról folyamatosan gondoskodni kell.

A régi lakóépületek szerkesztésére és anyagára is találunk jó példákat Pilismaróton: oromfalas, csonkakontyolt és szoknyás faoromfalas nyeregtetős épületeket. A házak tornácai fa, vagy épített tégl oszloposak. A falazatok vályogból, vegyes kő-tégla, vagy különböző tégl falazatok lehetnek. A tetőszerkezet fából készült, és a födémek is fagerendásak. A gazdasági épületek a főépület (lakóépület) mögött sorakoznak kisebb fesztávval, és ebből adódóan alacsonyabbak is. A nádfedezés házak mára eltűntek, a cserépfedés a domináns.

A **kapuk** kialakítására régebben nagy gondot fordítottak és éppúgy a ház, porta részének tekintették, mint magát az épületet. A megjelenésből következtetni lehetett a gazda anyagi helyzetére, ízlésére, életmódjára is. A pilismaróti kapuoszlopok kőből készültek, írásosak, és viszonylag sok fennmaradt közülük, amelyeket érdemes magtartani továbbra is.

A **kerítések** az utcaképet jelentősen meghatározó építmények. Anyagát és szerkesztési szabályait nehezen lehetne egységesíteni, mivel az az épületekhez és a helyszínekhez tervezett egyedi alkotások a hozzájuk csatlakozó oszlopokkal, kis - és nagykapukkal. A kiragadott példák között a tömör és a nem tömör kerítésre; a fa, fém és kő anyagú oszlopokra, lábazatokra akadunk. Fontos, hogy a kerítés a mellette, vagy mögötte álló házzal alkosson egységet; anyaghasználatában mutasson rokonságot az épülettel, és lehetőleg minden szükséges funkciónak megfeleljen.

Az ablakok a házak szemei, és azon keresztül látjuk mi is a külvilágot. A nyílászárók azonban nem csak a napfényt engedik be, hanem a hideget, meleget, zajt is, ezért fontos, hogy mindig a legmegfelelőbb

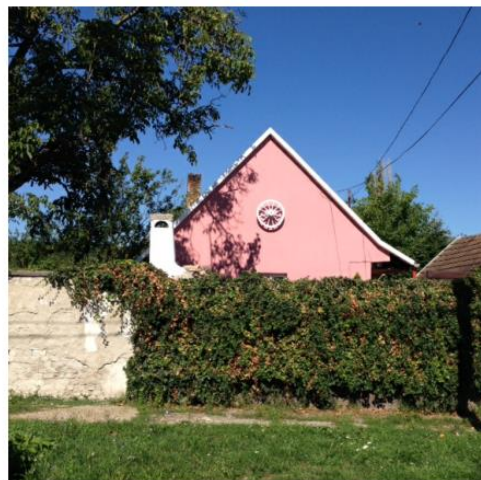
ablakot, ajtót válasszunk ki. A régebbi stílusú házakon a fa szerkezetek a meghatározók, ezért a felújításukkor is törekedni kell az eredetihez hasonló megjelenésű ablakok, ajtók beépítésére. A példák között találunk műanyagszerkezetűt is, ahol az ablakkeretezés harmonizál az általában fehér színű nyílászárókkal, és az eredeti ablakosztást a beéptített fémosztók hozzák vissza. Egy másik példa a régi ablakszárnyba, vagy azzal megegyező kialakítású új szerkezetbe épített hőszigetelő üvegezésű ablakot mutat be, míg a legtökéletesebb megoldás, amikor az új gyártmány mind anyagában, mind kiosztásában és színében is az eredetivel megegyező kialakítású. A túlzott felmelegedés mérséklésére a külső napfényvédők felszerelése a leghatékonyabb, ezért látunk a régebbi ablakokon zsalugátereket, az újabbakon pedig redőnyöket. A harmonikus homlokzat kialakítás egyik meghatározó eleme a szép arányú és kiosztású ablaksor, amelyik színében is szerves tartozéka az utcai homlokzatnak. Megjelenését a homlokzati vakolathúzások, díszítések egészítik ki és hangsúlyozzák azokat.

Az utcai homlokzatok színezése kiemelheti az építészeti elemeket, vagy semlegesítheti azokat. A sötétebb színek általában a falfelületek, míg a díszítése, ablakkeretek, lizénák, párkányhúzások világosabb árnyalatúak. A színek harmonikus illeszkedésébe beletartoznak a lábazat anyaga, színezése, a nyílászárók színei, a kerítés oszlop, lábazat, kerítésmező kialakítása is. Érdeemes több színvariációt megtervezni annak érdekében, hogy a településképhez harmonikus legyen az illeszkedés.

Kerülendőek az úgynevezett rikító színek, amelyek túl harsányak, és az utcaképben túl hangsúlyos elemként jelennek meg, de ugyanilyen zavaró hatású lehet a fekete szín használata, vagy a teljesen egy tónusú homlokzatszínezés. Általában a közép tónusú, vagy világosabb pasztellszínek ajánlottak.

Furcsa képet mutat, ha egy homlokzat a tulajdonviszonyok miatt eltérő színezést kap, ezért az utcai homlokzatot csak egységesen lenne jó felújítani, színezni, díszíteni. Pilismaróton, a közeli téglagyárnak köszönhetően téglahomlokzatokat is fellelhetünk.

**Pilismarót Településképi Arculati Kézikönyve
2017.**

A közterületeken és az épületek kiegészítő tartozékai között van számos szépen megmunkált fémszerkezet: a kapuk, ajtók kilincsei, a nyílászárók vasalatai, az utcai nyomós kutak, kerítések, kiskapuk, rácsok, ereszcsonnák ...

Az új termelői piac a kortárs építészet formanyelvét használva épült fel a településközpontban.

7 Zárszó

Az építészet közügy. A házak túlélnek bennünket; a tájat örökölni kapjuk, hogy örökölni hagyjuk az utódainkra. Fontos, hogy megértsük csak közösen alakíthatjuk a jövőnket, ezért figyelemmel kell lennünk a hagyományokra, a lakókörnyezetünkre. A településképi arculati kézikönyvből megismertük a helyet, ahol élünk, de a helyi közösség nélkül csak a szép tájat és az épületeket látjuk meg. Az emberek által életetett „genius loci” teszi azzá a lakóhelyet, amire mindig emlékezünk, amit szeretünk és óvunk, mert csak így lesz

Pilismarót, a mi otthonunk.

Tétényi Éva mb. főépítész

